

La modalització

Maria Grau Tarruell,
La modalització: manifestació de la subjectivitat lingüística en els discursos acadèmics orals i escrits,
(tesi doctoral, UAB, 2003).

L'obra que ressenyem constitueix la tesi encara inèdita amb què, sota la direcció de la Dra. M. Margarida Bassols, es va doctorar Maria Grau a la Universitat Autònoma de Barcelona. L'autora, actualment professora de Filologia Catalana a la Facultat de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona, fa amb aquest treball una important contribució a l'estudi de la modalització en català.

Després d'un primer capítol introductori, la investigadora ofereix en el segon una visió panoràmica crítica sobre els autors que han fet aportacions més importants en el tractament de les relacions entre el parlant i el seu discurs, passant revista a estudis situats dins la lingüística de l'enunciació –marc teòric en el qual es basa– i pertanyents a l'àmbit francòfon. El recorregut s'enceta amb Bally (que fonamenta la seva teoria de la frase explícita en l'antiga distinció entre el *dictum*, o contingut referencial, i el *modus*, o element que vehicula l'actitud del parlant) i Benveniste (que distingeix entre el pla del discurs, ancorat en les coordenades enunciatives *jo/tu-aquí-ara*, i el pla del relat, autònom) i segeix amb Ducrot (amb la seva

teoria sobre la polifonia enunciativa, que ja havia estat introduïda per Bakhtine), Kerbrat-Orecchioni, Authier-Revuz, Maingueneau, etc.

En el tercer capítol, assentada ja una base teòrica suficient, l'assagista rastreja la descripció que molts lingüistes (alguns dels anteriors però també molts altres, estrangers i nacionals) han fet dels conceptes de *mode*, *modalitat* i *modalització*, sempre pròxims però sovint imprecisos i àdhuc ambigus, especialment el segon, que hom sol relacionar amb els tipus d'oració (declarativa, interrogativa...). Malgrat l'heterogeneïtat dels punts de vista recollits, que donen com a resultat definicions i classificacions poc o molt distants, M. Grau aconsegueix una proposta eclèctica i integradora de delimitació i de classificació. Segons l'autora, la modalització és una categoria conceptual, situada entre la pragmàtica i la gramàtica, que fa referència a l'actitud que adopta el locutor respecte d'allò que diu, de la persona a qui ho diu, del context immediat i del món en un sentit ampli. El mode (categoria gramatical verbal) és només una de les formes de manifestar-se la modalització, com també ho són molts altres recursos lingüístics (lèxics, morfològics, sintàctics, prosòdics, etc.) o paralingüístics, amb el benentès que la modalització pot ser també implícita, com ocorre, posem per cas, sempre que el parlant selecciona continguts o els jerarquitzava (decideix què és notícia i què no ho és o prioritza un element dins la frase o dins el discurs, per exemple).

Un cop definida la modalització i havent establert quins en són els tipus més rellevants, en el quart capítol la lingüista descriu amb detall tota l'extensa casuística que presenta cada tipus i analitza en exemples quines actituds dels locutors es manifesten en cada procediment modalitzador concret i quina orientació dóna al discurs el fet que hi apareguin uns recursos o uns altres. La recerca acaba amb unes conclusions generals (capítol cinquè) i amb una àmplia bibliografia actualitzada fins a la data.

Voldríem ara que el lector es fes una idea una mica més

concreta del contingut del quart capítol, el més llarg i important de tots. Així, dins la modalització explícita, l'autora distingeix cinc menes de modalització: la m. dística (expressió de la presència dels interlocutors o l'ancoratge en l'*ara/aquí*: **Ara en posarem un exemple**), la m. epistèmica (expressió del grau de certesa: **Potser s'equivoca**), la m. deòntica (expressió de l'obligació, prohibició, etc.: **Cal complir la llei**), la m. apreciativa (expressió de judicis de valor: **Ha estat una conferència molt interessant**) i la m. reflexiva (comentaris que l'enunciator fa de les seves pròpies paraules: **Ha fet una classe magistral, en el millor sentit de la paraula**). Si ara fem un zoom en el primer tipus (la m. dística), veurem que s'hi distingeix entre els procediments que manifesten la presència del locutor, els que constitueixen marques del destinatari i els que denoten les relacions entre ells dos, amb els quals procediments el parlant construeix unes determinades imatges dels participants en l'enunciació. Centrant-nos en el primer cas, s'hi destriuen recursos diferents segons que el subjecte enunciator aparegui d'una manera transparent (**Em sembla que...**), d'una manera difuminada (**Sembla que...**), diluïda en un col·lectiu (**Creiem que...**), etc.

En aquesta recerca, cal destacar el precedent immediat del projecte Tipotext, publicat l'any 2003, dirigit per Rosa Artigas i en el qual participà activament M. Grau. Amb la present tesi doctoral, es fa ara, cenyint-se a textos de l'àmbit acadèmic (l'anterior projecte analitzava un corpus més ampli: els textos de no-ficció), un valuós pas endavant en la sistematització i ordenació de quelcom en principi tan inabastable com és el reflex en el discurs de les actituds del parlant, per definició infinites. Aduint l'autora uns tres-cents exemples orals o escrits pertanyents a diferents gèneres acadèmics (fragments d'un conferenciant, de manuals, de converses entre alumnes i professors, de redaccions i exàmens d'alumnes universitaris i dels últims cursos de secundària, etc.), el lector s'adona que aquests textos reflecteixen ne-

cessàriament, fins i tot quan el parlant pretén distanciar-se'n, la personalitat del parlant. És falsa, doncs, la dicotomia text objectiu / text subjectiu, perquè no es pot representar la realitat sense la mediació del subjecte parlant. Existeixen, això sí, procediments per a produir «il·lusió d'objectivitat» o diferents graus de subjectivitat textual, aspecte difícilment quantificable (una descripció impersonal, per exemple, pot ser altament subjectiva i una narració en primera persona pot adoptar un punt de vista universalista: **És una assignatura molt àrida** pot ser tan subjectiu com **Trobo que és una assignatura molt àrida**).

Cal afegir que, amb aquest estudi, l'autora no solament fa una important contribució al coneixement de la modalització, sinó que també aporta, de retruc, noves dades per a caracteritzar els diferents gèneres acadèmics, en els quals, contràriament al que es creu, a més d'informar-s'hi, s'hi argumenta i s'hi opina abundantment, sovint d'una manera poc dissimulada, amb l'ús de judicis de valor tant de naturalesa racional com emotiva. El patró argumentatiu hi té una gran presència, perquè el parlant vol convèncer el receptor sobre la rellevància de la informació que difon, vol captar o mantenir la seva atenció, etc., atorgant al discurs un caràcter dialògic, polifònic.

No cal dir que, per la novetat i profunditat de les seves observacions, per l'esforç reeixit d'ordenar unes dades que semblaven resistir-se a tota sistematització, per la seva claredat conceptual, rigor i coherència, aconsellem vivament la publicació d'aquesta tesi, revulsiu per a futurs estudis en la mateixa línia basats en corpus textuals complementaris, la qual connecta no tan sols amb altres aspectes pragmàtics, sinó també semàntics, gramaticals, etc. S'hi trobarà, a més, un utilíssim instrument d'anàlisi per a detectar les traces dels elements enunciatius en el discurs, instrument que podrà posar-se fàcilment al servei de la didàctica per a potenciar la producció i comprensió textuals.◆

JAUME MACIÀ I GUILA